

Forskjellige oppgaver knyttet til en eksempeltekst om tomater

Table of Contents

Oppgaver: rekkefølge og kilder	2
Tomat-tekst uten overskrift og hulter til bulter	3
Skannede sider fra naturfagsbok – Eureka	5
Fasit tomattekst:	6
Tomattekst sortert, med kilder på rett plass og forslag til overskrift – med farger.....	7
Tomattekst sortert, med kilder på rett plass og forslag til overskrift – uten farger.....	9
Bindeord:	11

Oppgaver: rekkefølge og kilder

Under finner du en fagartikkel om tomater, men det er flere ting som ikke fungerer helt i denne teksten, kan du ordne opp i det?

1. Sorter avsnittene slik at de står i riktig rekkefølge: innledning, hoveddel og avslutning.
  - a. Tips: se om du kan finne innledningen først.
  - b. Når du har funnet innledningen, leter du etter de tre hovedpoengene. Det er de tre temaene hvert avsnitt skal handle om, ett i hvert avsnitt. Avsnittene med de forskjellige temaene må komme i samme rekkefølge som i innledningen.
  - c. Det avsnittet du har igjen nå, er avslutningen. Slutter det med en oppfordring? Da har du valgt riktig.
2. Strek under temasetningen i hvert avsnitt. Synes du den passer til temaet i avsnittet? Hvorfor/hvorfor ikke?
3. Strek under alle bindeordene/-uttrykkene du finner i teksten. Hvor mange forskjellige kan du finne?
4. Under **Kilder** ser du en oversikt over kildene. De er ikke ferdig laget, her finner du bare informasjonen som ble notert da teksten skulle skrives. Gjør ferdig kildene og sorter dem alfabetisk. Tips:
  - a. Gå inn på hver kilde og se hva slags informasjon du finner, her er en blanding av nettsider og bok, og noen har forfatter, og noen ikke.
  - b. Du kan bruke [APA 7th - Kildekompasset](#) for å finne ut hvordan du skal føre kildene
5. Nå som du har sortert og rettet opp i kildene, skal du føre kilder i teksten. Parentesene står allerede på rett plass, de er merket med gult, sånn at du skal vite hvor du skal sette inn kilden. Hvilken kilde skal på hvilken plass, og hva skal stå i parentesene? Bruk gjerne [APA 7th - Kildekompasset](#)
6. Lag en passende overskrift til teksten. Den skal ikke hete Tomat/Tomater eller lignende, lag en overskrift som gjør at den som leser blir interessert i å lese teksten

Tomat-tekst uten overskrift og hulter til bulter

Tomater har vært dyrket i Norge over lang tid, og finnes i mange ulike størrelser og typer. I følge Store Norske Leksikon kom tomatplanten til Norge på 1900- tallet (). Mange har tomater i hagen sin, gjerne i et drivhus. Det finnes ca 7500 typer tomater i verden (), men det dyrkes nok ikke så mange i Norge. Her i landet er det ofte behov for å dyrke i drivhus fordi sesongen er kort. I Nord-Norge, for eksempel, varer ikke sommeren særlig lenge, så der kan det være fint med et drivhus. Selv om det er varmt om sommeren i Norge, så trengs det varme over en lengre periode for at tomatene skal rekke å modnes, så de blir klare til å spises.

Hva kan vi si om tomater? Solmodne, saftige, røde, gule, ensfargede, spraglete – tomaten er et smakfullt innslag på et hvilket som helst matbord. Den smaker godt, og pynter opp med sine sterke farger. Tomaten dyrkes både i Norge og andre kanter av verden, og det finnes mange forskjellige sorter tomater. Tomat er en del av et sunt kosthold, og en viktig del av mange retter. I tillegg smaker den godt! Så kommer det store spørsmålet: Er en tomat en grønnsak eller en frukt? Uansett hva svaret er, tomaten er kommet for å bli.

Tomater er en viktig del av et balansert kosthold. Tomaten inneholder vitaminer, faktisk er omtrent 20 % av tomaten vitamin C (). Vitamin C beskytter oss mot sykdommer, som for eksempel forkjølelse (). I Norge bruker vi tomat i mange retter, for eksempel salater, pasta- og pizzasauser og gryteretter. Tomater kan også stekes i ovnen, og fylles med for eksempel ost eller kjøtt. Man kan også lage et grønnsaksfat, og dele opp tomater i båter sammen med andre grønnsaker. Eller, er tomaten egentlig en grønnsak?

Det store spørsmålet er om tomaten er en grønnsak eller en frukt. Noen hevder at tomat egentlig er en frukt. I artikkelen *Tomaten – frukt, bær eller grønnsak?* skriver Klara Sjo at det er delte meninger om hva en tomat skal regnes som. Den kan sees på som både bær, frukt eller grønnsak. Det kommer an på om man snakker om tomat i hverdagspråk, eller om man for eksempel er biolog og skal klassifisere tomaten biologisk. Når det gjelder grønnsaker, så definerer vi dem etter bruksområde (). Uansett er det nok mest vanlig å se på tomaten som en grønnsak.

Det må ha vært rart å se den første tomaten i Norge en gang på 1900-tallet. Hvem var den første som våget seg til å smake på den? I dag er det helt vanlig med alle slags tomater i mange farger, uansett om du dyrker den selv eller kjøper den i butikken. I tillegg er den sunn, og kan spises med god samvittighet så ofte man vil. Med 7500 forskjellige sorter, kan du velge og vrake og finne din favoritt. Så er det kanskje ikke så farlig om man er uenige om tomaten er frukt, bær eller grønnsak, det viktigste er at den smaker godt. Eller kanskje du ikke liker tomater? Da kan du spise en annen frukt, noen bær eller en grønnsak, det finnes heldigvis veldig mange å velge i. Tomater er både til nytte og til glede for mange. Likevel, oppfordringen er: prøv en tomat, kanskje du liker den?

Kilder:

Naturfagsboka side 147

17.08.20 fra https://www.bama.no/sesongkalender/produkter/runde-tomater/?gclid=EAlalQobChMlop7i8sSh6wIVlqmyCh1kcqpkEAAYASAAEgKpDPD_BwE

Hentet 17.08.20 fra <https://sprakprat.no/2017/11/30/tomaten-frukt-baer-eller-gronnsak/>

Hentet 17.08.20 fra <http://www.vegetablefacts.net/vegetable-facts/tomato-types/>

Hentet 17.08.20 fra <https://snl.no/tomat>

Andreas Hannisdal, Merete Hannisdal, John Haugan, Kari Synnes

www.gyldendal.no/eureka 147

Eureka!

10

Kroppen trenger vitaminer, mineraler og mye vann

Kroppen trenger små daglige tilførsler av vitaminer. Vitaminer er blant annet viktige for at vi skal holde oss friske. Vitamin A, som finnes i gulrot og andre grønnsaker, margarin, smør, lever og leverpostei, er nødvendig for at vi skal kunne se i mørket. Vitamin C, som finnes i frukter som appelsiner, mango og poteter, holder slimhinnene i kroppen hele slik at for eksempel forkjølelsevirus ikke trenger inn i kroppen.

Kroppen trenger også mineraler som for eksempel kalsiumforbindelser til tenner og bein og jernforbindelser til hemoglobinet i de røde blodcellene.

Vitamin- og mineraler finnes særlig i grønnsaker, frukt og fisk. For de fleste av oss er det tilstrekkelig med vitaminer og mineraler i et variert kosthold.

Omtrent to tredjedeler av kroppen består av vann. Daglig mister vi vann gjennom svette, urin og pust. Vi trenger to til tre liter vann hver dag. Omtrent halvparten kommer fra maten vi spiser. Resten må vi drikke.

Frukt og grønnsaker inneholder vitaminer og mineraler som kroppen trenger daglig tilførsel av.

Ved å drikke rikelig med vann kan vi unngå hodepine, konsentrasjonsvansker, tørr hud og forstoppelse.

NØKKELSPØRSMÅL

1. Hva bruker kroppen karbohydrater til?
2. Hvorfor må vi ha fett i kostholdet vårt?
3. Hvorfor trenger vi A-vitamin?
4. Hvor mye vann trenger kroppen daglig?

UTFORDRING

Finn ut hvordan skilapere og syklistene spiser før en konkurranse for å bygge opp energilagrene sine.

Fasit tomattekst:

1. Sorter avsnittene slik at de står i riktig rekkefølge: innledning, hoveddel og avslutning. *Avsnittene er sortert under.*
2. Strek under temasetningen i hvert avsnitt. Synes du den passer til temaet i avsnittet? Hvorfor/hvorfor ikke? Temasetningene er merket med grønt, elevene begrunner selv om de synes temasetningene passer. Kunne det vært en bedre temasetning i avslutningen, for eksempel?
3. Strek under alle bindeordene/-uttrykkene du finner i teksten. Hvor mange forskjellige kan du finne? *Bindeordene er merket med gult, og i tillegg kan man se på og, eller, men, for, også som bindeord.*
4. Under **Kilder** ser du en oversikt over kildene. De er ikke ferdig laget, her finner du bare informasjonen som ble notert da teksten skulle skrives. Gjør ferdig kildene og sorter dem alfabetisk. *Kildene er sortert alfabetisk og satt opp etter APA 7.*
5. Nå som du har sortert og rettet opp i kildene, skal du føre kilder i teksten. Parentesene står allerede på rett plass, de er merket med gult, sånn at du skal vite hvor du skal sette inn kilden. Hvilken kilde skal på hvilken plass, og hva skal stå i parentesene? *Kildene er satt opp riktig i parentesene. Merk kilden som starter med Hannisdal, her står det et al. siden det er mer enn to forfattere.*
6. Lag en passende overskrift til teksten. Den skal absolutt ikke hete Tomat/Tomater, lag en overskrift som gjør at den som leser blir interessert i å lese teksten. *Her kan man for eksempel bruke et retorisk spørsmål, et utsagn som vekker nysgjerrighet, ordspill osv.*

Tomattekst sortert, med kilder på rett plass og forslag til overskrift – med farger

Tomaten: bær, grønnsak, eller frukt?

Hva kan vi si om tomater? Solmodne, saftige, røde, gule, ensfargede, spraglete – tomaten er et smakfullt innslag på et hvilket som helst matbord. Den smaker godt, og pynter opp med sine sterke farger. Tomaten både i Norge og andre kanter av verden, og det finnes mange forskjellige sorter tomater. Tomat er en del av et sunt kosthold, og en viktig del av mange matretter. I tillegg smaker den godt! Så kommer det store spørsmålet: Er en tomat en grønnsak, et bær eller en frukt? Uansett hva svaret er, tomaten er kommet for å bli.

Tomater har vært dyrket i Norge over lang tid, og finnes i mange ulike størrelser og typer. I følge Store Norske Leksikon kom tomatplanten til Norge på 1900- tallet (Sunding, 2018). Mange har tomater i hagen sin, gjerne i et drivhus. Det finnes ca. 7500 typer tomater i verden (Vegetablefacts.net, 2020), men det dyrkes nok ikke så mange i Norge. Her i landet er det ofte behov for å dyrke i drivhus fordi sesongen er kort. I Nord-Norge, for eksempel, varer ikke sommeren særlig lenge, så der kan det være fint med et drivhus. Selv om det er varmt om sommeren i Norge, så trengs det varme over en lengre periode for at tomatene skal rekke å modnes, så de blir klare til å spises.

Tomater er en viktig del av et balansert kosthold. Tomaten inneholder vitaminer, faktisk er omtrent 20 % av tomaten vitamin C (Bama.no, 2020). Vitamin C beskytter oss mot sykdommer, som for eksempel forkjølelse (Hannisdal et al., 2008. s.147). I Norge bruker vi tomat i mange retter, for eksempel salater, pasta- og pizzasauser og gryteretter. Tomater kan også stekes i ovnen, og fylles med for eksempel ost eller kjøtt. Man kan også lage et grønnsaksfat, og dele opp tomater i båter sammen med andre grønnsaker. Eller, er tomaten egentlig en grønnsak?

Det store spørsmålet er om tomaten er en grønnsak, et bær eller en frukt. Noen hevder at tomat egentlig er en frukt. I artikkelen «Tomaten – frukt, bær eller grønnsak?» skriver Klara Sjo at det er delte meninger om hva en tomat skal regnes som. Den kan sees på som både bær, frukt eller grønnsak. Det kommer an på om man snakker om tomat i hverdagspråk, eller om man for eksempel er biolog og skal klassifisere tomaten biologisk. Når det gjelder grønnsaker, så definerer vi dem etter bruksområde (Sjo, 2017). Uansett er det nok mest vanlig å se på tomaten som en grønnsak.

Det må ha vært rart å se den første tomaten i Norge en gang på 1900-tallet. Hvem var den første som våget seg til å smake på den? I dag er det helt vanlig med alle slags tomater i mange farger, uansett om du dyrker den selv eller kjøper den i butikken. I tillegg er den sunn, og kan spises med god samvittighet så ofte man vil. Med 7500 forskjellige sorter, kan du velge og vrake og finne din favoritt. Så er det kanskje ikke så farlig om man er uenige om tomaten er frukt, bær eller grønnsak, det viktigste er at den smaker godt. Eller kanskje du ikke liker tomater? Da kan du spise en annen frukt, noen bær eller en grønnsak, det finnes heldigvis veldig mange å velge i. Tomater er både til nytte og til glede for mange. Likevel, oppfordringen er: prøv en tomat, kanskje du liker den?

Kilder:

Bama.no (2020). *Runde tomater*. Hentet fra https://www.bama.no/sesongkalender/produkter/runde-tomater/?gclid=EAlaIQobChMlop7i8sSh6wIVlqmyCh1kcgpkEAAAYASAAEgKpDPD_BwE

Hannisdal, A., Hannisdal, M., Haugan, J. & Synnes, K. (2008). *Eureka 10*. Gyldendal.

Sjø, K. (2017). Tomaten – frukt, bær eller grønnsak? <https://sprakprat.no/2017/11/30/tomaten-frukt-baer-eller-gronnsak/>

Sunding, P. (2018). *Tomat*. <https://snl.no/tomat>

Vegetablefacts.net (2020). *Tomato Varieties – Different Types of Tomatoes*. <http://www.vegetablefacts.net/vegetable-facts/tomato-types/>

Tomattekst sortert, med kilder på rett plass og forslag til overskrift – uten

farger

Tomaten: bær, grønnsak, eller frukt?

Hva kan vi si om tomater? Solmodne, saftige, røde, gule, ensfargede, spraglete – tomaten er et smakfullt innslag på et hvilket som helst matbord. Den smaker godt, og pynter opp med sine sterke farger. Tomaten både i Norge og andre kanter av verden, og det finnes mange forskjellige sorter tomater. Tomat er en del av et sunt kosthold, og en viktig del av mange matretter. I tillegg smaker den godt! Så kommer det store spørsmålet: Er en tomat en grønnsak, et bær eller en frukt? Uansett hva svaret er, tomaten er kommet for å bli.

Tomater har vært dyrket i Norge over lang tid, og finnes i mange ulike størrelser og typer. I følge Store Norske Leksikon kom tomatplanten til Norge på 1900- tallet (Sunding, 2018). Mange har tomater i hagen sin, gjerne i et drivhus. Det finnes ca. 7500 typer tomater i verden (Vegetablefacts.net, 2020), men det dyrkes nok ikke så mange i Norge. Her i landet er det ofte behov for å dyrke i drivhus fordi sesongen er kort. I Nord-Norge, for eksempel, varer ikke sommeren særlig lenge, så der kan det være fint med et drivhus. Selv om det er varmt om sommeren i Norge, så trengs det varme over en lengre periode for at tomatene skal rekke å modnes, så de blir klare til å spises.

Tomater er en viktig del av et balansert kosthold. Tomaten inneholder vitaminer, faktisk er omtrent 20 % av tomaten vitamin C (Bama.no, 2020). Vitamin C beskytter oss mot sykdommer, som for eksempel forkjølelse (Hannisdal et al., 2008. s.147). I Norge bruker vi tomat i mange retter, for eksempel salater, pasta- og pizzasauser og gryteretter. Tomater kan også stekes i ovnen, og fylles med for eksempel ost eller kjøtt. Man kan også lage et grønnsaksfat, og dele opp tomater i båter sammen med andre grønnsaker. Eller, er tomaten egentlig en grønnsak?

Det store spørsmålet er om tomaten er en grønnsak, et bær eller en frukt. Noen hevder at tomat egentlig er en frukt. I artikkelen «Tomaten – frukt, bær eller grønnsak?» skriver Klara Sjo at det er delte meninger om hva en tomat skal regnes som. Den kan sees på som både bær, frukt eller grønnsak. Det kommer an på om man snakker om tomat i hverdagspråk, eller om man for eksempel er biolog og skal klassifisere tomaten biologisk. Når det gjelder grønnsaker, så definerer vi dem etter bruksområde (Sjo, 2017). Uansett er det nok mest vanlig å se på tomaten som en grønnsak.

Det må ha vært rart å se den første tomaten i Norge en gang på 1900-tallet. Hvem var den første som våget seg til å smake på den? I dag er det helt vanlig med alle slags tomater i mange farger, uansett om du dyrker den selv eller kjøper den i butikken. I tillegg er den sunn, og kan spises med god samvittighet så ofte man vil. Med 7500 forskjellige sorter, kan du velge og vrake og finne din favoritt. Så er det kanskje ikke så farlig om man er uenige om tomaten er frukt, bær eller grønnsak, det viktigste er at den smaker godt. Eller kanskje du ikke liker tomater? Da kan du spise en annen frukt, noen bær eller en grønnsak, det finnes heldigvis veldig mange å velge i. Tomater er både til nytte og til glede for mange. Likevel, oppfordringen er: prøv en tomat, kanskje du liker den?

Kilder:

Bama.no (2020). *Runde tomater*. Hentet fra https://www.bama.no/sesongkalender/produkter/runde-tomater/?gclid=EAlaIQobChMlop7i8sSh6wIVlqmyCh1kcgpkEAAAYASAAEgKpDPD_BwE

Hannisdal, A., Hannisdal, M., Haugan, J. & Synnes, K. (2008). *Eureka 10*. Gyldendal.

Sjø, K. (2017). Tomaten – frukt, bær eller grønnsak? <https://sprakprat.no/2017/11/30/tomaten-frukt-baer-eller-gronnsak/>

Sunding, P. (2018). *Tomat*. <https://snl.no/tomat>

Vegetablefacts.net (2020). *Tomato Varieties – Different Types of Tomatoes*. <http://www.vegetablefacts.net/vegetable-facts/tomato-types/>

Bindeord:

Tillegg	Og, også, samt, til og med, videre, forresten, dessuten, for eksempel, i tillegg, på samme måte (som), samtidig
Kontrast	Men, selv om, enda, derimot, på tross av, trass i, imidlertid, likevel, istedenfor, tvert imot, uansett, til tross for (dette)
Alternativer	Eller, enten – eller, alternativt, på den ene siden, på den andre siden
Tid	Da, når, mens, innen, før, etter, så, deretter, etterpå, endelig, senere, tidligere, samtidig, etter en stund, på den tid, til slutt, samtidig, for å oppsummere, for å konkludere, først, siden, til slutt
Resultat, årsak, sammenheng	For, fordi, så, da, derfor, slik at, hvis, altså, dermed, på grunn av, årsaken til, når det er sagt, av den grunn, ifølge, følgen av
Oppregnende	For det første, for det andre, for det tredje, videre, i tillegg, det viktigste er at, med andre ord, dessuten

Startsetninger:

Avsnitt	Startsetninger
Innledning	I denne teksten skal jeg ta for meg... Jeg vil se nærmere på... Denne artikkelen/teksten skal forklare/diskutere...
Første avsnitt:	Den første årsaken... For det første... Det er viktig å huske på at... På den ene siden...
Andre avsnitt:	For det andre... Den andre årsaken... Deretter... I tillegg... På den andre siden...

Tredje avsnitt:	Til slutt... Sist, men ikke minst... Avslutningsvis...
Avslutning/ Konklusjon	På bakgrunn av det jeg har skrevet om/nevnt/diskutert i denne artikkelen/teksten, vil jeg konkludere med at... For å konkludere... Som jeg har vist, er...